

При решении проблемы перехода на использования электронных денег, к сожалению, возникает больше вопросов, чем ответов. Но бессмысленно оспаривать то, что электронные деньги имеют очень богатый нереализованный потенциал.

Говоря о недостатках и преимуществах электронных денег, можно сказать, что преимущества достаточно значимые для того, чтобы более полно ввести и использовать электронные деньги, однако банки пока еще боятся и не хотят идти на риск, развивая подобные проекты. А население еще не очень хорошо знакомо с понятием «электронные деньги» и практически не имеет определений в своем отношении к ним. На сегодняшний день будущее электронных денег еще не определено. Судьба электронных денег – это вопрос времени.

Список литературы

1. <https://online.zakon.kz/>
2. <https://kapital.kz/finance/85322/ob-yemy-operatsiy-cherez-sistemy-elektronnykh-deneg-vyrosli.html>
3. <https://ru.wikipedia>
4. <https://ru.wikipedia>

Кәсіпорын қаражатының цифрландыру бағыттары

В.С. Артакшинова¹, З.А. Мадикан², А.А. Жаукарбекова³

¹Қаржы кафедрасының аға оқытушысы, э.ғ.м.

^{2,3}«Қаржы» мамандығы бойынша 2 курс студенттері

venera_seitzhan@mail.ru, zermadikank@mail.ru, akaa7516@gmail.com

^{1,2,3}академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті, Қарағанды қ.

Түйіндеме: мақалада АӨК-нің барлық салаларында инновациялар енгізу тиімділікті, бәсекеге қабілеттілікті, еңбек өнімділігін, өндіріс көлемін ұлғайтуға ықпал ету. Инновациялардың техникалық-технологиялық және өндірістік моделі бүгінде неғұрлым кең таралған. Цифрландыру және өндіріс технологиясының жаңа элементтері өсімдік, мал шаруашылығында, өнімді қайта өңдеу және т. б. бағыттарда кеңінен қолданылады. Еліміздің ауылшаруашылығы екі саланы – өсімдік шаруашылығы мен мал шаруашылығын қамту сияқты маңызды мәселелерді оңтайлы шешуге деген ұмтылыспен түсіндіріледі.

Кілт сөздер: цифрлық экономика, инновация, технология, ауыл шаруашылығы, мал шаруашылығы.

Адамзат өзінің бүкіл өмір сүрген уақытында дамиды. Бұған әртүрлі кезеңдердегі әртүрлі факторлар ықпал етті. Бүгінгі таңда ақпараттық технологиялар мен ІТ секторы дамуда басты рөл атқарады. Дәл осы екі сала әрбір адамның күнделікті өмірін түбегейлі өзгертіп, жеңілдетеді. Нағыз революция, бұл жағдайда цифрлық, интернеттің пайда болуы және одан кейін оған қол жеткізуді жеңілдету болды. Мұның бәрі түптеп келгенде цифрлық экономика концепциясының пайда болуын алдын ала анықтады[1].

Цифрлық экономика – бұл өңдеу өнімнің немесе қызметтің сапасын жақсартатын цифрлық форматтағы деректерді пайдалануға негізделген қызмет. Цифрлық экономика технологияның дамуымен қатар дамып, кәсіпорынға алға қойған мақсаттарға жету үшін жаңа қуаттарды пайдалануға мүмкіндік береді.

Кәсіпорындар қызметіне цифрлық экономиканы көбірек енгізу менеджерлер алдына дәстүрлі экономикада бұрын қойылмаған бірқатар міндеттер қояды. Ақпараттық өндіріс факторының пайда болуы.

Біздің уақытымызда ақпаратты қауіпсіз ресурс деп атауға болады. Компаниялар «ақпаратты өндіруге» көбірек көңіл бөлуде, өйткені кәсіпорынның одан әрі тағдыры өнімнің

қаншалықты пайдалы болатынына байланысты болады. Өнімді өндіруге, өндіріс құнының өсуі кететін шығындардан басқа, компаниялар қазір өнімді жылжытуға, жарнамаға және өндіріске дейінгі нарықты зерттеуге үлкен сомаларды жұмсайды.

Сонымен қатар, Қазақстан Республикасының 2021 жылғы ауыл шаруашылығы саласын дамытудың және алдағы кезеңге арналған жоспарлар көрсеткіштеріне тоқталып кететін болсақ, келесі қорытындыларын көруге болады.

АӨК-тің негізгі макроэкономикалық көрсеткіштері. 2021 жылғы қаңтар-желтоқсанда ауыл шаруашылығы жалпы өнімінің көлемі 2,4%-ға төмендеп, 7,4 трлн теңгені құрады. Өткен жылғы аномалды құрғақшылық себеп болып, өсімдік шаруашылығы өнімдерін өндіру көлемі 6,7%-ға (4,2 трлн. теңге) төмендеді, ал мал шаруашылығында өсім 3,6%-ға (3,1 трлн теңге) жетті. Азық-түлік өнімдерінің өндірісі көрсетілген кезеңде 1,9%-ға өсіп, 2,2 трлн теңгені құрады. Ауыл шаруашылығының негізгі капиталына инвестициялар орнықты түрде ағылуда. Мысалы, ауыл шаруашылығының негізгі капиталына инвестициялар көлемі 33,3%-ға артып, 773,2 млрд теңгені құрады, тамақ өнімдері өндірісі 3,1%-ға өсіп, 114,4 млрд теңгені құрады. 2021 жылдың 9 айында ауыл шаруашылығында жұмыс істейтін бір адамға еңбек өнімділігі 2 153,5 мың теңгені (2020 жылдың 9 айында - 1 823,5 мың теңге) құрады.

Өсімдік шаруашылығы. 2021 жылы барлық ауыл шаруашылығы дақылдарының егіс алаңдары 22,9 млн га құрады, бұл 2020 жылғы деңгейден 343,3 мың га көп. Оның ішінде дәнді және дәнді-бұршақты дақылдар – 16,0 млн га (236,9 мың га көп), ал бидай – 12,9 млн га (749,9 мың га көп) құрады. Майлы дақылдар 3,1 млн га (197,3 мың га көп), азықтық дақылдар – 3,1 млн га (82,8 мың га-ға аз), мақта – 109,9 мың га (16,0 мың га-ға аз), күріш – 96,8 мың га (7,3 мың га-ға аз), қант қызылшасы – 21,7 мың га (0,9 мың га-ға көп), картоп – 195,8 мың га-ға (1,4 мың га көп) және көкөніс дақылдары – 168,6 мың га (5,0 мың га көп) және бақша дақылдары – 110,0 мың га (8,1 мың га көп) қорытындылады.

Егіс алаңдарын әртараптандыру. Қазақстан Республикасы Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігі Ұлттық статистика бюросының деректеріне сәйкес, 2021 жылы республика бойынша ауыл шаруашылығы дақылдарының жалпы егіс алаңы бойынша (меморандумдар көрсеткіштерінен 831,9 мың га көп) дәнді және дәнді-бұршақты (2,0 млн га көп), майлы (143,0 мың га көп), көкөніс (8,6 мың га көп) және бақша (10,6 мың га көп) дақылдары бойынша егіс алаңдарының құрылымын әртараптандыру жөніндегі меморандумдардың индикативтік көрсеткіштеріне қол жеткізілді. Картоп бойынша 6,7 мың га және азықтық дақылдар бойынша 1,3 млн га индикативтік көрсеткіштерге қол жеткізілген жоқ. Бұл ретте бидай алаңы қысқарудың орнына Меморандум көрсеткіштерінен 2,8 млн га асып кетті. Күріш егу алаңы Меморандум көрсеткіштерінен 11,5 мың га асып кетті. Мақтаның ауданы Меморандумның индикативтік көрсеткіштері деңгейінде болып құрады.

Егін жинауында Қазақстан Республикасы Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігі Ұлттық статистика бюросының деректеріне сәйкес, 2021 жылы 10,4 ц/га (2,4 ц/га-ға кем) орташа түсімділікпен, өңдеуден кейінгі салмақта 16,4 млн. тонна (2020 жылғы деңгейден 3,6 млн тоннаға кем) дәнді және дәнді-бұршақты дақыл бастырылды. Оның ішінде 11,8 млн тонна (2,4 млн тоннаға кем) түсімділікпен 9,3 ц/га (2,5 ц/га кем) бидай бастырылды. 2021 жылы 8,3 ц/га (1,2 ц/га кем) түсімділікпен 2,4 млн тонна (126,4 мың тоннаға кем) майлы дақылдар, 275,5 ц/га (47,7 ц/га кем) түсімділікпен 332,2 мың тонна (134,2 мың тоннаға кем) қант қызылшасы, 26,4 ц/га (0,5 ц/га артық) түсімділікпен 290,4 мың тонна (36,2 мың тоннаға кем) мақта, 52,1 ц/га (2,3 ц/га кем) түсімділікпен 503,8 мың тонна (53 мың тоннаға кем) күріш, 207,4 ц/га (0,7 ц/га көп) түсімділікпен 4 млн тонна (24,8 мың тоннаға көп) картоп, 268,0 ц/га (2,1 ц/га көп) түсімділікпен 4,5 млн тонна (171,2 мың тоннаға көп) көкөніс, 2,8 млн тонна (353,5 мың тоннаға көп) бақша дақылдары жиналды.

2022 жылға егіс алқаптарын Облыстардың ауыл шаруашылығы басқармаларының деректері бойынша 2022 жылы барлық ауыл шаруашылығы дақылдарының егіс алаңдары 22,9 млн га астам жерді құрайды, бұл 2021 жылғы деңгейден 13,5 мың га көп. Оның ішінде дәнді және дәнді-бұршақты дақылдар – 15,8 млн га (272,9 мың га аз), оның ішінде бидай – 12,5 млн га (357,6 мың га аз). Майлы дақылдарды 2,9 млн га астам (160,1 мың га аз), азықтық

дақылдарды – 3,7 млн га (446,9 мың га көп), мактаны – 115,2 мың га (5,5 мың га көп), қант қызылшасын – 26,3 мың га (4,6 мың га көп), картопты – 200,2 мың га (5,0 мың га көп), көкөніс дақылдарын 168,1 мың га (2021 жылғы деңгейде) және бақша дақылдарын 107,2 мың га (3,3 мың га аз) орналастыруы жоспарланды.

Минералды тыңайтқыштар мен пестицидтерді қолдану барысында, 2021 жылы облыстар әкімдіктерінің деректері бойынша минералды тыңайтқыштарды енгізу 626,5 мың тоннаны немесе ғылыми қажеттіліктің 24%-ын құрады. Өткен жылы сатып алынған тыңайтқыштардың құнын субсидиялауға 28,6 млрд теңге бөлінді, бұл 493,8 мың тонна минералды тыңайтқыштарды (сатып алу көлемінің 79%) арзандатуға мүмкіндік берді.

Жыл сайын Солтүстік Қазақстан облысы тыңайтқыштарды қолдану көлемін белсенді түрде арттыруда. 2021 жылдың қорытындысы бойынша өңірде 160 мың тонна енгізілді, бұл жалпы республикалық маңызы бар минералды тыңайтқыштардың 26%-ын құрайды. Сондай-ақ, соңғы жылдары тыңайтқыштарға деген ғылыми қажеттілікті толығымен өтейтін Қызылорда облысын атап өтуге болады (қажеттіліктің 85-87%-ы енгізілген).

2021 жылы пестицидтердің құнын субсидиялау бағдарламасы есебінен 27,9 млн га алаң химиялық жолмен өңделді, 16,6 млн литр пестицидтер субсидияланды. Бұл мақсаттарға жергілікті және республикалық бюджеттерден 32,3 млрд теңге (жергілікті бюджет – 30,3 млрд теңге, республикалық бюджет – 2 млрд теңге) бөлініп отыр.

2022 жылы жергілікті атқарушы органдардың деректері бойынша 695 мың тонна деңгейінде минералды тыңайтқыштарды енгізу жоспарланып отыр, бұл 2021 жылдың қорытынды көрсеткішінен 68,5 мың тоннаға көп. 2022 жылға облыстардың жергілікті бюджеттерінде тыңайтқыштарды субсидиялауға 26,8 млрд теңге көзделген. 2022 жылға пестицидтердің құнын субсидиялауға 31,7 млрд теңге көзделіп отыр.

Тұқым шаруашылығын дамыту жолында 2021 жылға облыстардың жергілікті бюджеттерінде тұқым шаруашылығын дамытуды субсидиялауға облыстардың жергілікті бюджеттерінде 11,5 млрд теңге көзделген, республикалық бюджет қаражатынан қосымша 4,3 млрд теңге бөлінді. Қорғалған топырақта қызанақ және қияр өндірумен айналысатын ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілер үшін тұқымның қолжетімділігін қамтамасыз ету мақсатында 2021 жылдан бастап қызанақ және қияр тұқымдарын субсидиялау енгізілді.

Тұқым шаруашылығы саласында қабылданып жатқан шаралар пайдаланылатын тұқымдық материалдың сапасын жақсартуға мүмкіндік берді. Мәселен, облыс әкімдіктерінің деректері бойынша сапасы төмен тұқымдарды пайдалану көлемі 2021 жылы 2020 жылмен салыстырғанда, 181 мың тоннадан 76 мың тоннаға дейін немесе 2,4 есе қысқарды, элиталық тұқымдарды пайдалану үлесі 2020 жылғы 6,8%-дан 2021 жылы 7,7%-ға дейін өсті.

Соңғы бес жылда тұқым өндірушілерді егіс техникасымен қамтамасыз ету пайызының 70%-дан 89,4%-ға дейін, егін жинау 80%-дан 92%-ға дейін, тұқым тазалау 63%-дан 81,4%-ға дейін өскен. Бұл ретте тұқым өндірушілердің материалдық-техникалық базасын жаңарту қарқыны соңғы жылдары өсуде. Республиканың барлық дерлік аймақтарында заманауи тұқым тазарту кешендерімен жабдықталған алдыңғы қатарлы тұқым шаруашылықтары бар. Қазіргі заманғы тұқым тазарту желілері 32 тұқым өндірушіде бар. 2022 жылға облыстардың жергілікті бюджеттерінде тұқым шаруашылығын дамытуды субсидиялауға 11,8 млрд теңге көзделген.

2022 жылғы егінге тұқым себу облыс әкімдіктерінің жедел ақпараты бойынша ағымдағы жылғы 7 ақпандағы жай-күй бойынша 2,3 млн тонна тұқым себілді, бұл жоспардағыға қарағанда 100,8%-ды құрайды, оның ішінде дәнді дақылдардың тұқымдары – 2 млн тонна (жоспарда – 101,3%), майлы дақылдар – 89,1 мың тонна (жоспарда – 96,2%), жемшөп тұқымдары – 15,3 мың тонна (жоспарда – 80,4%), картоп – 237,3 мың тонна (жоспарда – 99,9%) құрылымын құрады.

Айта кету керек, цифрлық экономика еліміздің экономикалық дамуындағы басым бағыт болып табылады. Кәсіпорын бұл міндеттерді қаншалықты тез және тиімді орындайтыны, сайып келгенде, қазіргі нарық жағдайында кәсіпорынның одан әрі даму стратегиясын анықтайды және арналған міндеттері туралы, өзінің цифрлық әлеуетін жүзеге асыру үшін

цифрлық экономикаға құйылатын инвестицияның сапасын арттыру ғана емес, өйткені, отандық өнімнің үлесі арта түседі деп күтілуде оны жақсарту қажет.

Әдебиеттер тізімі

1. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың «Халық бірлігі және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі» атты Қазақстан халқына Жолдауы, 2021 жылғы 1 қыркүйек, №165

2. Молдашев А. Б., Камысбаев М. К. Техническая оснащенность сельского хозяйства Казахстана как фактор роста его конкурентоспособности //Проблемы агрорынка. – 2021. – №. 2. – С. 13-20.

3. Ақпараттық технология тиімді маркетинг құралы ретінде. Безрукова Т.Л., Кириллова С.С., Субхонбердиев А.Ш., Забудков В.А.

4. <https://primeminister.kz>

Банк төлейтін салық түрлеріне қолданылатын цифрлық технологиялар

В.С.Артақшинова¹, Е. Н.Музаффаров²

¹Қаржы кафедрасының аға оқытушысы, э.ғ.м.

²«Қаржы» мамандығы бойынша 3 курс студенті

venera_seitzhan@mail.ru, muzzafarof2003@mail.ru

^{1,2}академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті, Қарағанды қ.

Түйіндеме:мақалада зертеліне отырған мәселе бұл банктердегі салық түрлеріне бүгінде цифрлық технологиялар қолдануы. Цифрландыру жаһандық дамудың ажырамас бөлшегіне айналды және де бұл процесс банк секторында айналып өткен жоқ. Сонымен қоса, екінші деңгейлі банктердің ІТ-жүйелердің мемлекеттік мекемелердің жүйелерімен жаппай интеграциялауы, атап айтқанда, мемлекеттік қызметтердің жиі қол жетімсіздігі екінші деңгейлі банктерге өз қаржылай нарықтық жүйелерін қайта құру қажеттілігіне алып келді және банк секторларының сервистерін жедел өзгерту мүмкіндігіне оң әсер етті деп айтуға болады.

Кілт сөздер: банк, салық, инновация, төлемдер, салық төлеушілер, салықты цифрландыру, банктік төлемдерді цифрландыру.

Цифрландыру – жаһандық үрдіс. Бұл үрдістен бәсекеге қабілетті экономиканы дамытуды және халқының тұрмыс сапасын жақсартуды ойлаған мемлекеттердің ешбірі бас тартпайды. Қазақстан да осы елдердің қатарында. Сондықтан Мемлекет басшысы елімізде «Цифрлық Қазақстан» бағдарламасын енгізді. Аталмыш бағдарлама цифрлық технологияларды қолдану арқылы халықтың өмір сапасын арттыруға жол ашады. Елімізде Цифрлық экономиканың өрлеуі корпорацияларға физикалық қатысуы жоқ нарықтарға қол жеткізуге және мұндай юрисдикциялардан айтарлықтай кіріс алуға мүмкіндік береді. Физикалық қатысу негізінде бизнес пайдасына салық салу құқықтарын бөлетін қолданыстағы халықаралық салық ережелеріне сәйкес, бұл модель корпорациялардың бастапқы мемлекетте де, резиденттік мемлекетте де салықтарды төлемей құтылуына әкелуі мүмкін.

Цифр технологиялары белсенді қолданылып отырған тағы бір сала - банк төлейтін салық түрлері. Бүгінгі таңда қарастыра отыра, банктер ірі салық төлеушілер және маңызды қоғамдық маңызы бар шаруашылық субъектілері болып табылады. Екінші деңгейдегі банктер салық төлеушілер ҚР Заңына сәйкес "Салық және басқада міндетті төлемдер туралы" болып табылады. Бұл ретте ҚР өзі "банк", олар салық салу мақсаттары үшін меншік иесі ретінде түсініледі.